

Quartet Gerhard —*Quartets* de Xostakóvitx

Petit Palau Cambra

Dimarts, 4 de febrer de 2025 – 19.30 h

Petit Palau

Compromís amb el medi ambient:

Amb la col·laboració de:

Membre de:

Programa

Quartet Gerhard

Lluís Castán, violí

Joel Bardolet, violí

Miquel Jordà, viola

Jesús Miralles, violoncel

I part

Dmitri Xostakóvitx (1906-1975)

Quartet de corda núm. 2, en La major, op. 68

I. Obertura: Moderato con moto

II. Recitatiu i romança: Adagio

III. Dansa: Allegro

IV. Tema amb variacions: Allegro

*Quartet de corda núm. 13, en Re bemoll menor,
op. 138*

I. Adagio

II Part

Dmitri Xostakóvitx

*Quartet de corda núm. 12, en Re bemoll major, op.
133*

I. Moderato

II. Allegro

Durada del concert:

Primera part, 60 minuts | Pausa de 15 minuts | Segona part, 30 minuts.

La durada del concert és aproximada.

#cambra

Palau de la Música Catalana Palau 100

Filharmònica de Viena & Gatti / Connolly,
Anima Aeterna Brugge & Heras-Casado /
Kozhukhin, Filharmònica de Luxemburg
& Gimeno / Bezuidenhout, Orchestre des
Champs Élysées, Collegium Vocale Gent
& Herreweghe / Dueñas, Philharmonia
Orchestra & Alsop / Royal Concertgebouw
& Mäkelä / Ensemble I Gemelli & González
Toro / Balthasar Neumann & Hengelbrock
/ musicAeterna & Currentzis / Pires,
Bezuidenhout, English Baroque Soloists &
Gardiner / Bell, Orchestra dell'Accademia
Nazionale di Santa Cecilia & Harding /
Orquestra Simfònica de la Ràdio Sueca,
Orfeó Català & Harding

Temporada 2024–2025

Ja a la venda els abonaments de cicles
i abonaments a la carta a partir de 4 concerts.

Poema

Sarbatana amor

Càntut a tu,
quan vinc dels segles
i em faig carreu
de la pregària,
lliri ignorat, sol furtiu,
bes nascut de l'alimària.

Sona flabiol!
Corre, dansa,
vine a la vora!

Ha tornat
la flama trobadora,
aquí, de cop,
perquè el temps
és un cercle de seda
que marca el pas del sol
i l'acull de genolls,
per abeurar-s'hi.

Càntut a la vida i dic
l'espurna de la cançoneta,
quan balla el rodamon
de flauta i violí.

Sona flabiol!
Corre, dansa,
vine a la vora!

Càntut a tu i et duc arreu.
I les esquelles diuen
la cançó que escampa
el goig diví de fer-se nom.
I així, de cop,
tot se'n va i tot retorna
pel tímid corriol
que mena a tu.

Sona flabiol!
Corre, dansa,
vine a la vora!

Meravellada
canta la fada,
l' enamorada
del fetiller.

Lluís Calvo

Del llibre *Centaures i rossinyols*.

La Pobla de Farnals: Edicions del Buc, 2023.

Comentari

El programa d'avui reflecteix la complexitat emocional, política i cultural viscuda per Xostakóvitx des d'un inconformisme intern, sublimat a través de composicions com aquests tres *Quartets* i que va esdevenir un canal de supervivència davant crisis personals, debats interns com a creador i les tensions amb el Partit Comunista, que el 1936 quasi li van costar la vida i el 1948 el van obligar a renunciar als seus càrrecs com a docent. Alhora il·lustren el desenvolupament estilístic d'aquest compositor des de l'energia i la desesperació dels anys de la Segona Guerra Mundial fins a l'abatiment i reflexió del final de la seva vida. En aquest sentit, a partir de les imposicions del règim estalinista, Xostakóvitx –com Prokófiev– va assolir un llenguatge indubtablement personal i contemporani en un gènere consolidat i nascut al segle XVIII, que converteix en un microcosmos confessional amb el qual exorcitza les seves pors. En conseqüència, aquest concert ens interpel·la en la reflexió sobre el poder de la música per transcendir els conflictes humans, en la projecció subjectiva del compositor i en com connectar-nos amb les emocions més profundes, ja que com altres contemporanis (Bartók, Lutoslawski, Scelsi, Schinttke o, posteriorment, Weinberg) i com recorda Ménendez Torrellas, alguns dels *Quartets de corda* de Xostakóvitx han estat considerats reflexions a l'entorn d'aspectes transcendents de l'ètica i la filosofia que inclouen des de la guerra, la mort i l'amor, fins al conflicte de forces entre el bé i el mal, la subjectivitat, el poder de la creativitat i el lloc de l'individu en la societat.

Ho exemplifica el *Quartet núm. 2, en La major, op. 68*, compost el 1944 en plena lluita contra els nazis i dedicat al compositor Vissarion Xebalín. És una obra expressionista que transcendeix l'adscripció neoclàssica del moment. Amb un *pathos* que evoca els últims *Quartets* de Beethoven, desplega una energia visceral en el primer moviment, caracteritzat per forts contrastos dinàmics, de textura i tensions acumulatives. Els conflictes interns i l'angoixa s'expressen en dissonàncies i ruptures sobtades. Segueix un recitatiu i romança dominat per una cantabilitat declamàtoria, on el violí solista introdueix un monòleg aparentment calmat però carregat d'inquietud, premonitori de passatges de la *Novena Simfonia* i del *Concert per a violí, op. 77*. Aquest moviment és seguit per un vals irònic i maquinal, tocat amb sordina, on el violoncel obre la veu principal, que la viola clausura amb un to inquietant on Xostakóvitx retrata la folia externa, l'absurditat i la sensació de fatalisme. El moviment final, iniciat amb un *adagio* de gran intensitat, avança cap a un esclat dramàtic amb obstinats rítmics, atomitzacions del tema i un treball virtuosístic del conjunt de cordes, tot consolidant així un *Quartet* profundament commovedor.

Aquests elements en Xostakóvitx evocaran una imatgeria de soledat, fredor i buidor i que ens parlen de la cruesa existencial, com si fossin una pulsio que canta les angories d'una vida sota l'ombra del terror en una època on l'acusació de ser "formalista" podia justificar la submissió a una purga. Quelcom que també remet el *Quartet núm. 13, en Si bemoll menor, op. 138*, compost el 1970, en un sol moviment, on un *adagio* elegíac emmarca l'horror que al centre progressa a ritme marcial de caire deshumanitzat, enmig d'atmosferes fantasmagòriques que s'extingeixen en la desolació en una mena d'estructura simètrica en cinc blocs (ABCB'A'). El centre de la peça vira cap a inquietants jocs d'harmònics, de *pizzicatti*, *glissandi* enigmàtics, ritmes irregulars, textures fragmentades i passatges percussius damunt la caixa de ressonància dels instruments. Xostakóvitx també fa un ús molt expressiu dels silencis i les pauses dramàtiques, que són reblats per la sensació de dissolució amb què el conclou, com si la música fos l'única via per enfrontar-se al final de la seva vida. De fet, l'han anomenat "Rèquiem per a quartet de corda", ja que hi predomina un pessimisme extrem, de vulnerabilitat, fruit de la constatació de la malaltia degenerativa muscular que feia pocs mesos li havien diagnosticat.

Si aquest *Quartet* el va dedicar al violista Vadim Borísovski, membre del Quartet Beethoven i amb qui tenia una estreta relació professional i personal, i per això la viola hi té tant de protagonisme, la dedicatòria del *Quartet núm. 12, en Re bemoll menor, op. 133*, del 1968, va recaure en Dmitri Tsiganov, membre del mateix conjunt que va estrenar-lo a Sant Petersburg aquell mateix any. Dividit en dos moviments, expressivament comparteix procediments de projecció subjectiva d'allò més terriblement dolorós i pessimista. De fet, el mateix Xostakóvitx va afirmar que *“El primer moviment representa el món dels grans ideals. El segon contrasta durament amb aquest. La primera i la tercera parts són un scherzo que llaura l'angoixa, una agonia en què no s'aconsegueix resoldre les contradiccions de la vida”*. Representa una fase fonamental en l'evolució i l'hermetisme estilístic del compositor on flirteja amb el serialisme, però sense adscriure-s'hi de manera ortodoxa. És a dir, no va emprar sèries de dotze tons més enllà de la perspectiva temàtica (temes que no repeteixen notes, que es presenten fragmentats i en constant canvi) i no com a fonament de la dissolució tonal, ja que segueixen havent-hi centres tonals força clars, tot i el caràcter fortament dissonant i extremadament expressionista.

D'altra banda i més enllà d'una suposada forma sonata en la construcció, on el segon tema contrasta en tempo amb la introducció del motiu que fa el violoncel, cal apreciar aquest “Moderato” inicial com un preàmbul de l’“Allegretto” següent, que el triplica en durada i té una volada simfònica com el mateix Tsiganov va plantejar al compositor en conèixer l'obra. Com referia el propi compositor, el segon moviment consta de quatre grans blocs, el primer dels quals és un *scherzo*. A més dels trèmols, aquest *scherzo* utilitza un enèrgic motiu rítmic (quatre notes curtes i una de llarga), tot generant tensions i una desesperació que s'apaivaguen en el tram de l'*adagio* coral, interpretat amb sordina, que fa referència al llenguatge musical de l'Església Ortodoxa russa. Recuperant l'*scherzo*, el primer violí toca *pizzicati* cada vegada més penetrants, cantilenes a manera de coral fúnebre, solos declamatoris en estil recitatiu del violoncel i una treballadíssima reelaboració de motius que han aparegut prèviament i que no són fàcilment discernibles en la simple audició.

Albert Ferrer Flamarich, musicògraf i historiador de l'art

Palau de la Música Catalana

Mirades del Palau

Els herois en la
construcció del Palau

Del 30 de novembre
al 25 de gener

Compra la teva visita a:
palaumusica.cat

PALAU
DE LA
MÚSICA
ORFEÓ
CATALÀ

Amb la col·laboració de:

Ajuntament
de Barcelona
Institut de Cultura

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

inaem

Biografies

Quartet Gerhard

Considerat un dels quartets amb més projecció i identitat a nivell europeu, el Quartet Gerhard es distingeix per la seva remarcable sensibilitat envers el so i un respecte profund per la música com un dels màxims valors humans. Com a quartet, les seves principals influències s'han de buscar a Basilea (Rainer Schmidt), Berlín (Eberhard Feltz), Hannover (Oliver Wille) i Madrid (Günter Pichler). A Hannover es van diplomar amb la primera matrícula d'honor en música de cambra de tota la història de la Hochschule. Guanyador de diversos premis nacionals i internacionals, el Quartet Gerhard ha actuat en importants escenaris internacionals, com l'Elbphilharmonie d'Hamburg, Mozartfest de Würzburg i Heidelberger Frühling (Alemanya), la temporada de música de cambra Stadt-Casino de Basilea, festival de quartets de corda de Bordeus i Festival Radio France de Montpeller, temporada Musikamera a La Fenice de Venècia i al Concertgebouw i Muziekgebouw d'Amsterdam, entre d'altres. També ha estat convidat a festivals d'estiu de prestigi, com la Schubertiada a Vilabertran, Festival Pau Casals del Vendrell, Porta Ferrada i Verbier. És destacable el seu compromís amb la nova creació actuant en cicles i festivals de renom, com el Kunstfest de Weimar, Nuit de la Creation del Festival d'Ais de Provença i a l'Arnold Schönberg Center de Viena. És el primer grup amb residència artística al Palau de la Música Catalana i actualment en gaudeix de tres més: a l'Auditori Josep Carreras de Vila-seca, al Festival de Torroella de Montgrí i a la Quinzena Musical de Sant Sebastià. Des de la temporada 2022-23 forma part del circuit europeu Merita, que li dona una nova acreditació internacional.

Les seves interpretacions han estat retransmeses per Catalunya Música, RNE, les alemanyes NDR i SWR, i la BBC i France Musique.

En la seva discografia destaca l'àlbum *Portrait* (Seed Music, 2016), premi de la crítica al millor CD del 2016, un llançament amb obres de Kurtág, Berg i Schumann (Harmonia Mundi International, 2017) i un àlbum per a la discogràfica francesa Klarthe (2023), amb obres de Ramon Humet i Debussy que ha obtingut també el premi al millor disc de clàssica de la revista «440» del Grup Enderrock.

També et pot interessar...

Palau Cambra

Dimecres, 19.03.25 – 20 h

Sala de Concerts

Quartet Casals

Vera Martínez Mehner, violí

Abel Tomàs, violí

Cristina Cordero, viola

Arnau Tomàs, violoncel

C. Arriaga: *Quartet per a corda núm. 3, en Mi bemoll major*

E. Fàbregas: *Terra encesa, per a quartet de corda* (obra d'encàrrec del Quartet Casals i del Palau de la Música Catalana, estrena absoluta)

J. Brahms: *Quartet per a corda núm. 1, en Do menor, op. 51/1*

Preu: 35 €

Mecenes d'Honor

Mecenes Protectors

Mitjans Col·laboradors

Mecenes col·laboradors

Col·laboradors

Armand Basi – Bagués-Marsiera Joiers – Balot Restauració – Caixa Enginyers – Calaf Grup – Cardoner Grup – CECOT – Col·legi d'Enginyers de Camins, Canals i Ports – Fundació Abertis – Fundació Antiques Caixes Catalanes – BBVA – Fundació Castell de Peralada – Fundació Metalquímia – Gómez-Acebo & Pombo – Helvetia Compañía Suiza S.A. de Seguros y Reaseguros – Illy – La Fageda – Quadis – Saba Infraestructures, S.A. – Saret de Vuyst Travel – Scasi Soluciones de Impresión S.L. – Soler Cabot – Colonial – Veolia Serveis Catalunya

Benefactors d'Honor

Mariona Carulla Font – M. Dolors i Francesc – Pere Grau Vacarisas – María José Lavin Guitart – M^a. del Carmen Pous Guardia – Daniela Turco – Joaquim Uriach i Torelló

Benefactors Principals

Elvira Abril – Eulàlia Alari Ballart – Pere Armadàs Bosch – Rosamaria Artigas i Costajussà – Professor Rafael I. Barraquer Compte – Francesc Xavier Carbonell Castellón – Lluís Carulla Font – Josep Colomer Viure – Josep Daniel i Lluïsa Fornos – Isabel Esteve Cruella – Jordi Gual i Solé – Ramón Poch Segura – Juan Eusebio Pujol Chimenó – Juan Manuel Soler Pujol – Joan Uriach Marsal – Manel Vallet Garriga

Benefactors

Maria Victoria de Alós Martín – Mahala Alzamora Figueras-Dotti – Zacaries Benamiar – Gemma Borràs i Llorens – Jordi Capdevila i Pons – David Carrasco Chiva – Elvira Gaspar Farreras – Pablo Giménez-Salinas Framis – Maite González Rodríguez – Pepita Izquierdo Giralt – Joan Oller i Cuartero – Inés Pujol Agenjo – Pepe Pujol Agenjo – Toni Pujol Agenjo – Elina Selin – Jordi Simó Sanahuja – Salvador Viñas Amat

PALAU
DE LA
MÚSICA
ORFEÓ
CATALÀ

